

Сравнение фактических результатов с прогнозными показателями в 2012 г.

№ мес. по по- рядку	Месяц	Фактическая сумма задол- женности, тыс.грн.	Результаты прогноза, тыс.грн.			
			мультипликативная модель	отн. погр.	модель ARIMA (1,1,0)(1,0,0)	отн. погр.
49	январь	1319308	1453737	10,2%	1208410	8,4%
50	февраль	1418301	1507660	6,3%	1236824	12,8%
51	март	1415447	1511720	6,8%	1272759	10,1%
52	апрель	1314166	1441083	9,7%	1272018	3,2%
53	май	1220974	1348705	10,5%	1244168	1,9%
54	июнь	1196555	1286671	7,5%	1181844	1,2%
55	июль	1152098	1198187	4,0%	1160775	0,8%

Анализ динамики и результаты прогноза позволяют сделать вывод о некотором снижении уровня задолженности населения Харьковской области по оплате ЖКУ. Тем не менее, проблемы развития жилищно-коммунальной отрасли, связанные в первую очередь с проведение тарифной реформы, модернизацией основных фондов КП, внедрения информационных систем технологического учета воды и тепловой энергии, эффективного учета взаиморасчетов с потребителями услуг и государством, требуют незамедлительного решения. Применение экономико-математических моделей прогнозирования и осуществление качественных прогнозов повышает эффективность управления и планирования доходами и расходами жилищно-коммунальных предприятий.

1. Про соціально-економічне становище Харківської області. Статистичний бюлетень. – Х.: Головне управління статистики у Харківській області, 2008-2012.

2. Закон України «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг» № 2479-VI від 09.07.2010 р. (із змінами).

3. Арженовский С. В. Методы социально-экономического прогнозирования / С. В. Арженовский. – М.: Дашков и К, 2009. – 236 с.

4. Боровиков В. П. Прогнозирование в системе Statistica в среде Windows / В. П. Боровиков, Г. И. Ивченко. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 368 с.

Получено 02.10.2012

УДК 697.34

Д.С.ІЛЬІН, Т.П.ЮР'ЄВА, канд. екон. наук

Харківська національна академія міського господарства

ОСОБЛИВОСТІ ГАЛУЗІ ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Розглядаються існуючі системи теплопостачання міст. Обумовлено необхідність розвитку ринкових відносин в галузі та можливість взаємодії різних систем в теплопостачанні.

Рассматриваются существующие системы теплоснабжения городов. Обусловлено необходимость развития рыночных отношений в отрасли и возможность взаимодействия различных систем в теплоснабжении.

The article reviews the existing district heating system of cities. Necessity of the market in the field and interoperability of different systems of heating.

Ключові слова: теплопостачання, особливості розвитку, проблеми і можливості формування ринкових відносин у сфері теплопостачання.

Забезпечення економіки і населення країни тепловою енергією є важливою складовою діяльності влади всіх рівнів. Теплова енергетика та сфера споживання теплової енергії України сьогодні перебувають в кризовому стані, що має негативний вплив на рівень енергетичної безпеки країни. Розвиток ринкових відносин в Україні докорінно змінює принципів підходи до вироблення і споживання теплової енергії.

Питаннями трансформаційних процесів в галузі теплопостачання займалося багато вчених, серед яких особливо варто відзначити праці В.Г. Севка, В.В. Дорошенко, І.О.Чередниченко, С.В. Сніжко [1-3]. На сьогоднішній день можливість розвитку ринкових відносин в теплопостачанні міст, де здебільшого панують централізовані системи теплопостачання, є недостатньо дослідженою. Це обумовлює необхідність розгляду трансформаційних процесів в галузі теплопостачання.

Метою статті є аналіз існуючої ситуації та передумов формування ринкових відносин у галузі теплопостачання.

Згідно Закону України «Про теплопостачання» сфера теплопостачання – це сфера діяльності з виробництва, транспортування, постачання теплової енергії споживачам. Ринком теплової енергії в свою чергу є сфера обороту теплової енергії як товару, на який є попит і пропозиція.

Розрізняють два основні види теплопостачання – централізоване та децентралізоване.

Сучасна *система децентралізованого теплопостачання* представляє складний комплекс функціонально взаємозв'язаного устаткування, що включає автономну теплогенеруючу установку та інженерні системи будівлі (гаряче водопостачання, системи опалювання і вентиляції). При децентралізованому теплопостачанні джерело та споживач тепла перебувають близько один від одного. Теплова мережа відсутня. Децентралізоване теплопостачання розділяють на місцеве (теплопостачання від місцевої котельні) й індивідуальне (грубне, теплопостачання від котлів у квартирах).

Система централізованого теплопостачання включає джерело тепла, теплову мережу і теплоспоживаючі установки приєднані до мережі через теплові пункти. Джерелами тепла при централізованому теплопостачанні можуть бути теплоелектроцентралі (ТЕЦ), що здійснюють

комбіноване вироблення електричної і теплової енергії; котельні установок великої потужності що виробляють лише теплову енергію; пристрої для утилізації теплових відходів промисловості; установки для використання тепла геотермальних джерел.

Характерною особливістю теплопостачання великих міст України є утворена в них за декілька десятиліть система централізованого теплопостачання.

Процес теплопостачання функціонально складається з трьох підпроцесів: виробництва, транспортування і постачання теплової енергії, а матеріальним вираженням теплової енергії виступає теплоносієм – рідка або газоподібна речовина. Виходячи з вищезазначеного сформуємо схему руху теплової енергії від виробника до споживача теплової енергії за умови централізованого теплопостачання, що представлена на схемі.

Схема руху теплової енергії від виробника до споживача теплової енергії (житлово-комунального господарства України) за умови централізованого теплопостачання

Зауважимо, що існуюча система теплопостачання формувалася в умовах командно-планової економіки. В роки незалежності України взяла курс на розвиток та становлення ринкових відносин. Виходячи з цього є нелогічним сприймання ринку теплопостачання у вузькому сенсі монополізму.

Виходячи з цього Закон України «Про теплопостачання» передбачає впровадження конкуренції на ринку теплової енергії. Закон запроваджує однаковий доступ до мереж теплопередачі та вимагає від компаній, які експлуатують мережі централізованого теплопостачання, купувати теплову енергію з інших джерел на умовах тендерів. Законодавство у галузі теплової енергії також передбачає надання споживачам вибору постачальників теплової енергії, де це можливо.

Необхідність ринкових перетворень визначають характерні для сфери теплопостачання збитковість підприємств, гострий дефіцит бюджетних коштів, низька інвестиційна привабливість, високий рівень

знос основних виробничих фондів, великі втрати теплової енергії, дефіцит кваліфікованих спеціалістів. Монопольне положення теплопостачальних підприємств призводить до недостатньо ефективного використання наявних фінансових і матеріальних ресурсів, відсутності оперативного реагування на вимоги споживачів шляхом прийняття адекватних економічних заходів і управлінських рішень, слабкої сприйнятливості підприємств до вимог науково-технічного прогресу, відсутності особистої зацікавленості робітників у дотриманні показників якості, надійності й екологічної безпеки робіт (послуг). Прояв негативних наслідків монопольного положення підприємств сучасного централізованого теплопостачання виражається у: необґрунтованому завищенні цін і тарифів на послуги, зниженні якості продукції і якості обслуговування, зниженні надійності й екологічної безпеки послуг, встановленні бар'єрів доступу інших підприємств на потенційно конкурентні суміжні ринки тощо, високому ступені економічної влади, що дає змогу диктувати свої умови учасникам ринкових відносин [1].

В кінцевому підсумку все вищезазначене обумовлює розгляд підходу поступового відходу від централізованого теплопостачання та заміну його на децентралізовані ринкові форми функціонування галузі.

Враховуючи негативні наслідки ринку централізованого теплопостачання логічним є використання механізму реструктуризації комунальних підприємств, а саме здійснення організаційно-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на зміну структури підприємства, його управління, форми власності, організаційно-правової форми, з метою фінансового оздоровлення підприємства, збільшення обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищення ефективності виробництва.

Товарній конкуренції на ринку теплової енергії могли б сприяти:

- ✓ наявність надмірної теплової енергії;
- ✓ розподіл у різних підприємствах функцій виробництва і транспортування теплоносія;
- ✓ законодавче закріплення параметрів якості теплової енергії;
- ✓ заборона на нетарифне фінансування окремих виробників тепла, що ставить підприємства в нерівне положення;
- ✓ фінансове оздоровлення сфери теплопостачання.

Ринкові відносини в сучасному теплопостачанні – це конкуренція не тільки між теплопостачальними підприємствами. З товарним ринком теплової енергії взаємодіють суміжні ринки: послуг з підтримки теплового комфорту в будинках, палива, електроенергії, підрядних робіт, теплоенергетичного устаткування для забезпечення потреб споживачів у

тепловій енергії, гарячій воді, науково-технічних розробок, кваліфікованих кадрів, інвестиції них проектів тощо.

Всім цим рынкам властиві свої особливості, зміни на кожному з них істотно впливають на формування ринкових відносин в теплопостачанні. Удосконалення кожного з цих ринків надасть можливість розвитку конкуренції на ринку теплової енергії.

В сучасних умовах існує суперництво між альтернативними способами надання послуг із забезпечення теплового комфорту в приміщеннях в холодний період року, гарячого водопостачання, при якому вартість Гкал від ТЕЦ конкурує, наприклад, з вартістю теплової енергії від газової котельні, індивідуального теплогенератору. Теоретично у споживача є право вибору, що споживати – газ, вугілля, електроенергію, дрова, сонячну енергію, тепло землі або стоків, теплову енергію з централізованої системи теплопостачання, індивідуального котлоагрегату тощо. В той же час системи автономного теплопостачання, поквартирного (індивідуального) теплового забезпечення не є ринком теплової енергії, а теплова енергія таких систем не є товаром, оскільки не призначена для продажу.

Таким чином, не існує товарної конкуренції між централізованим і децентралізованим теплопостачанням. Ринок децентралізованого опалення і гарячого водопостачання скоріше є вільним конкурентним ринком устаткування для забезпечення теплового комфорту і пропозицій його використання [1].

Масовий перехід на повністю індивідуальне теплопостачання представляється розтягнутим у часі та важким, зважаючи на високу вартість теплопостачаючих установок і низьких доходів населення. Засоби на подібні заходи, очевидно, повинні бути включені в тариф для споживачів децентралізованих систем теплопостачання [2].

Аналізуючи та підводячи ризик у під усім викладеним можна зробити висновки, що застосування тільки централізованої або тільки децентралізованої системи теплопостачання на даному етапі розвитку галузі теплопостачання не можливе. Максимальний ефект в умовах нашої країни може бути досягнутий при оптимальному поєднанні централізованої та децентралізованої систем теплопостачання. Необхідно використовувати корисний досвід західноєвропейських країн, котрі досягають максимального комбінованого вироблення теплової електроенергії на заміських ТЕЦ, а також відмовилися від систем, не ефективна робота яких призводила до надвитрат палива, гальмуючи розвиток теплофікації.

1.Севка В.Г., Дорошенко В.В. Проблеми формування ринкових відносин у теплопостачанні міста // Економіка будівництва і міського господарства. – 2008. – Том 4, №1. – С. 29-41.

2.Чердніченко І.О. Шляхи вдосконалення теплопостачання м. Харкова в процесі адаптації до умов конкурентного ринку // Коммунальное хозяйство городов. – К.: Техніка, 2011. – № 100. – С. 70-75.

3.Сніжко С.В. Вдосконалення функціонування регіональних ринків теплопостачання // Коммунальное хозяйство городов. – К.: Техніка, 2010. – № 92. – С. 426-432.

Отримано 05.10.2012

УДК 336.647

В.А.ТИМОФЕЕВ, д-р техн. наук, О.И.ЧУБ

Харьковский национальный университет радиоэлектроники

М.В.НОВОЖИЛОВА, д-р физ.-мат. наук

Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

АНАЛИЗ ПРОБЛЕМ ТАРИФООБРАЗОВАНИЯ В СФЕРЕ ВОДОСНАБЖЕНИЯ И ВОДООТВЕДЕНИЯ

Проведен системологический анализ тарифообразования, правового регулирования, и степени участия частных компаний в сфере централизованного водоснабжения в Украине и ведущих странах Евросоюза как источника ресурсного обеспечения эффективного функционирования инженерных коммуникаций.

Проведений системологічний аналіз тарифоутворення, правового регулювання, і ступінь участі приватних компаній в галузі централізованого водопостачання в Україні та провідних країнах Євросоюзу як джерела ресурсного забезпечення ефективного функціонування інженерних комунікацій.

The analysis of rating, legal regulation and participation of private companies in the sector of water supply and sewerage in Ukraine and leading European countries as the base of resource security for effective functioning engineering networks has been realized.

Ключевые слова: жилищно-коммунальное хозяйство, тарифы, водоснабжение, водоотведение, государственно-частное партнерство.

Изношенность систем инженерных коммуникаций, неудовлетворительное экономическое состояние коммунальных предприятий, отсутствие инвестиций, неэффективность существующей системы управления и ценообразования приводят к ухудшению условий работы предприятий ЖКХ городов Украины. Поэтому современные организационно-экономические формы обеспечения эффективного функционирования предприятий ЖКХ Украины, проблемы и перспективы развития конкурентной среды [1-4], а также экономико-правовые аспекты ЖКХ [5, 6] являются предметом пристального внимания исследователей. В документе [7] приведены общие принципы регулирования тарифов как необ-